

Η καλλιέργεια των ήπιων δεξιοτήτων στην τυπική εκπαίδευση. Εισαγωγή των εργαστηρίων δεξιοτήτων στο υποχρεωτικό ωρολόγιο πρόγραμμα στην πρωτοβάθμια και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Ελένη Σακελλαρίου¹, Αλέξανδρος-Σταμάτιος Αντωνίου²

¹ Υποψήφια Διδάκτωρ, ΠΤΔΕ-ΕΚΠΑ, ² Καθηγητής, ΠΤΔΕ-ΕΚΠΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σε μια διαρκώς μεταβαλλόμενη κοινωνία και δεδομένης της παγκόσμιας οικονομικής αστάθειας, ο ρόλος του σχολείου οφείλει να είναι πολύπλευρος και να μην περιορίζεται αποκλειστικά στα μαθησιακά αποτελέσματα αλλά να προετοιμάζει τους μαθητές παρέχοντάς τους τα κατάλληλα εφόδια για μια επιτυχημένη πορεία στη ζωή τους στο μέλλον, σε επαγγελματικό, κοινωνικό και προσωπικό επίπεδο. Αυτό συνίσταται στην ανάπτυξη των κοινωνικών και των λεγόμενων οριζόντιων ή ήπιων δεξιοτήτων (soft skills), οι οποίες δεν περιλαμβάνονται στις εγγενείς ιδιότητες και χαρακτηριστικά του ατόμου αλλά μαθαίνονται και καλλιεργούνται καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του (δια βίου μάθηση).

Στη σύγχρονη πραγματικότητα και προς υλοποίηση αυτού του στόχου, σύμφωνα με τις τελευταίες μεταρρυθμίσεις, το εκπαιδευτικό σύστημα στην ελληνική επικράτεια έχει εντάξει στο υποχρεωτικό ωρολόγιο πρόγραμμά του εργαστήρια δεξιοτήτων ήδη από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Τα εν λόγω εργαστήρια αποσκοπούν στην καλλιέργεια ποικίλων δεξιοτήτων, μεταξύ των οποίων, η ικανότητα για επίλυση προβλημάτων, οι επικοινωνιακές δεξιότητες, οι κοινωνικές δεξιότητες, η προσαρμοστικότητα, η ενσυναίσθηση, η ικανότητα για συνεργασία και η ικανότητα διαχείρισης χρόνου.

Με την παρούσα εργασία επιχειρείται η διερεύνηση του βαθμού στον οποίο οι εκπαιδευτικοί που απασχολούνται στην τυπική εκπαίδευση είναι εξοικειωμένοι με το περιεχόμενο και τη σημασία των ήπιων δεξιοτήτων και των τεχνικών διδασκαλίας τους. Επιπρόσθετα, διερευνάται η στάση των εκπαιδευτικών απέναντι στη μεταστροφή από το αμιγώς γνωσιακό μοντέλο σε μία καινοτόμα προσέγγιση βασισμένη στις δεξιότητες, και οι απόψεις και οι εμπειρίες τους σε ό,τι αφορά την υλοποίηση των εργαστηρίων δεξιοτήτων καθώς και την απαιτούμενη προετοιμασία τους.

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Ελένη Σακελλαρίου, Υποψήφια Διδάκτωρ, ΠΤΔΕ-ΕΚΠΑ
elenisakelli@yahoo.gr

Αλέξανδρος Σταμάτιος Αντωνίου, Καθηγητής ΠΤΔΕ-ΕΚΠΑ
as_antoniou@primedu.uoa.gr

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η καλλιέργεια των ήπιων δεξιοτήτων είναι σημαντική ήδη από την προσχολική εκπαίδευση διότι θέτει τις βάσεις για τη μελλοντική προσωπική και επαγγελματική πορεία των μαθητών. Στον αντίποδα των λεγόμενων αντικειμενικών προσόντων (hard skills), που πιστοποιούνται μέσα από βαθμούς και πτυχία, οι ήπιες δεξιότητες διδάσκονται σταδιακά καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής και βοηθούν το άτομο να επικοινωνεί αποτελεσματικά, να είναι ικανό στην επίλυση προβλημάτων και στη λήψη αποφάσεων, να έχει ομαδικό πνεύμα, να διαθέτει κριτική σκέψη, να έχει ανεπτυγμένη συναισθηματική νοημοσύνη, να είναι προσαρμοστικό και δημιουργικό.

Μέσω της τυπικής εκπαίδευσης, η καλλιέργεια των ήπιων δεξιοτήτων δύναται να επιτευχθεί τόσο μέσω της ενσωμάτωσης διαφόρων τεχνικών (παχνιδία ρόλων, χρήση τέχνης και Η/Υ, ομαδικές εργασίες, λογομαχίες, κ.ά.) κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας άλλων αντικειμένων, όσο και μέσω της διδασκαλίας αυτούσιου μαθήματος-εργαστηρίου δεξιοτήτων.

Το θεσμικό πλαίσιο του προγράμματος σπουδών για τα εργαστήρια δεξιοτήτων όλων των τύπων σχολικών μονάδων, Νηπιαγωγείων, Δημοτικών και Γυμνασίων, είναι δημοσιευμένο στο ΦΕΚ 3567 Β' (υπ' αριθ. 94236/ΓΔ4/29-09-2921 Απόφαση της Υφυπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων).

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ, ΟΡΓΑΝΩΣΗ & ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΕΡΕΥΝΑΣ

Για τη διεξαγωγή της παρούσας έρευνας, καταλληλότερο εργαλείο συλλογής δεδομένων θεωρήθηκε το δομημένο ερωτηματολόγιο.

Το ερωτηματολόγιο σχεδιάστηκε με τρόπο ώστε να έχει μορφή φιλική προς το χρήστη, μικρή έκταση, σαφή περιγραφή του στόχου της έρευνας και ερωτήσεις κλειστού τύπου που δεν απαιτούν περαιτέρω επεξήγηση (όδες κλίμακας Likert). Η δέσμευση για ανωνυμία και εμπιστευτικότητα των απαντήσεων εξασφάλισε την όσο το δυνατόν πιο ειλικρινή συμπλήρωση από μέρους των συμμετεχόντων. Για τη δόμηση του ερωτηματολογίου χρησιμοποιήθηκε η εφαρμογή google forms.

Τα ερωτηματολόγια διανεμήθηκαν σε εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Διοχετεύτηκαν στους συμμετέχοντες μέσω διαδικτύου (είτε με αποστολή email είτε με ανάρτησή τους σε ομάδες εκπαιδευτικών στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και σε ιστολόγια), δεδομένου ότι οι εκπαιδευτικοί έχουν εύκολη πρόσβαση στο διαδίκτυο ακόμα και αν δε διαθέτουν προσωπικό Η/Υ (π.χ. μέσω του σχολείου). Με την αξιοποίηση του διαδικτύου η συλλογή δεδομένων ήταν εύκολη, γρήγορη και αποτελεσματική.

Συγκεκριμένα, το ερωτηματολόγιο παρέμεινε διαθέσιμο για 5 μέρες και οι συμμετέχοντες έφτασαν τους 99. Ως εκ τούτου το μέγεθος του δείγματος ήταν πολύ ικανοποιητικό και αρκούντως αντιπροσωπευτικό καθώς η διαδικτυακή διανομή του ερωτηματολογίου, εξασφάλισε σε κάποιο βαθμό τη συμμετοχή εκπαιδευτικών διαφόρων κλάδων και ειδικοτήτων, διαφορετικών γεωγραφικών περιοχών, ηλικιών, φύλου, τύπων και βαθμίδων σχολικών μονάδων, κλπ. συμβάλλοντας έτσι σημαντικά στην αντικειμενικότητα και την αμεροληψία της έρευνας. Στην πιλοτική εφαρμογή του (στο δείγμα των 15 πρώτων συμμετεχόντων), το ερωτηματολόγιο φάνηκε να έχει πολύ καλή αξιοπιστία, με Cronbach's alpha=0,883.

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Αγαπητο συμμετέχοντε, με το παρόν ερωτηματολόγιο διερευνάται η εξοικείωση και η στάση των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης απέναντι στην καλλιέργεια των ήπιων δεξιοτήτων (soft skills) στο σχολείο. Επίσης, εξετάζεται η συμβολή των εκπαιδευτικών στη διδασκαλία των ήπιων δεξιοτήτων μέσω της ενσωμάτωσης της στα μαθήματα του ατομικού προγράμματος και μέσω της υλοποίησης ειδικών προγραμμάτων (όπως τα εργαστήρια δεξιοτήτων). Το εύρημα της έρευνας θα παρουσιαστούν στο διεθνές συνέδριο **"Δια Βίου Μάθηση και Εκπαίδευση Ενηλίκων την Ένταξη της ΑΒΕΒίαιότητας: Αρόγια για την Κοινωνική Ένταξη και την Κοινωνική Συνοχή"**. Η συμβολή σας στην υλοποίηση της παρούσας έρευνας είναι πολύτιμη. Η συμβολή του ερωτηματολογίου είναι απλή και διαρκεί μόλις λίγα λεπτά. Οι απαντήσεις είναι ανώνυμες και εμπιστευτικές και θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά και μόνο για τους σκοπούς της συγκεκριμένης έρευνας. Για οποιαδήποτε παρατήρηση διευκρίνιση ή απορία καθώς και σε περίπτωση που επιθυμείτε να ενημερωθείτε για τα αποτελέσματα της έρευνας, παρακαλώ επικοινωνήστε μαζί μου στην ηλεκτρονική διεύθυνση: elenisakelli@yahoo.gr. Σας ευχαριστώ για τη συμμετοχή!

Ελένη Σακελλαρίου, Υποψήφια Διδάκτωρ Ε.Κ.Π.Α.

Είμαι εξοικειωμένη με τις έννοιες και τα περιεχόμενα ήπιων δεξιοτήτων (soft skills) όπως οι ακόλουθες: κριτική σκέψη, ικανότητα λήψης αποφάσεων, ομαδικό πνεύμα, κοινωνικές δεξιότητες, επικοινωνιακές δεξιότητες, συναισθηματική νοημοσύνη, ικανότητα επίλυσης προβλημάτων.

1 2 3 4 5

Δε γνωρίζω καθόλου από τις παραπάνω έννοιες Γνωρίζω όλες τις παραπάνω έννοιες

Πιστεύω ότι είναι δυνατή η καλλιέργεια των ήπιων δεξιοτήτων στο σχολείο.

1 2 3 4 5

Διαφωνώ απόλυτα Συμφωνώ απόλυτα

Θεωρώ ότι ουσιαστικό ρόλο στην επαγγελματική αποκατάσταση των μαθητών διαδραματίζουν οι γνωστικές δεξιότητες(hard skills), και συνεπώς η διδασκαλία των ήπιων δεξιοτήτων δεν είναι απαραίτητη.

1 2 3 4 5

Διαφωνώ απόλυτα Συμφωνώ απόλυτα

Θεωρώ ότι η καλλιέργεια των ήπιων δεξιοτήτων θα συμβάλει μελλοντικά στην προσωπική και επαγγελματική επιτυχία των μαθητών.

1 2 3 4 5

Διαφωνώ απόλυτα Συμφωνώ απόλυτα

Ενσωματώνω στη διδασκαλία των μαθημάτων μου τεχνικές καλλιέργειας ήπιων δεξιοτήτων (όπως παιχνίδι ρόλων, χρήση νέων τεχνολογιών, λογομαχίες, ομαδικές εργασίες, χρήση τέχνης).

1 2 3 4 5

Ποτέ Πάντα

Υπάρχει θετική αντιμετώπιση από τους συναδέλφους εκπαιδευτικούς ως προς την υλοποίηση καινοτόμων προγραμμάτων όπως τα εργαστήρια δεξιοτήτων.

1 2 3 4 5

Διαφωνώ απόλυτα Συμφωνώ απόλυτα

Γνωρίζω επαρκώς τι είναι και σε τι αφορούν τα εργαστήρια δεξιοτήτων.

1 2 3 4 5

Διαφωνώ απόλυτα Συμφωνώ απόλυτα

Θεωρώ ότι τα εργαστήρια δεξιοτήτων ως αυθθαρητο διδακτικό αντικείμενο είναι πιο αποτελεσματικό σε σχέση με την ενσωμάτωση της διδασκαλίας των ήπιων δεξιοτήτων στο γνωστικό αντικείμενο των άλλων μαθημάτων.

1 2 3 4 5

Διαφωνώ απόλυτα Συμφωνώ απόλυτα

Πιστεύω ότι η καλλιέργεια των ήπιων δεξιοτήτων επηρεάζονται καλύτερα όταν παράλληλα με την ενσωμάτωση της στη διδασκαλία άλλων αντικειμένων, πραγματοποιούνται και ξεχωριστά εργαστήρια.

1 2 3 4 5

Διαφωνώ απόλυτα Συμφωνώ απόλυτα

Ο διευθυντής της σχολικής μονάδας είναι υποστηρικτικός στην προώθηση καλλιέργειας των ήπιων δεξιοτήτων των μαθητών.

1 2 3 4 5

Διαφωνώ απόλυτα Συμφωνώ απόλυτα

Πιστεύω ότι η στάση του διευθυντή της σχολικής μονάδας είναι καθοριστική για την εφαρμογή καινοτόμων μορφών διδασκαλίας από τους καθηγητές.

1 2 3 4 5

Διαφωνώ απόλυτα Συμφωνώ απόλυτα

Πιστεύω ότι είναι απαραίτητη η σχετική επιμόρφωση του εκπαιδευτικού για τη διδασκαλία των ήπιων δεξιοτήτων.

1 2 3 4 5

Διαφωνώ απόλυτα Συμφωνώ απόλυτα

Θεωρώ ότι η διδασκαλία των ήπιων δεξιοτήτων στους μαθητές προσφέρει την κατάρτιση των εκπαιδευτικών ώστε να καλλιεργήσουν τις δεξιότητες αντίστοιχες ήπιες δεξιοτήτες.

1 2 3 4 5

Διαφωνώ απόλυτα Συμφωνώ απόλυτα

Πιστεύω ότι η καλλιέργεια των ήπιων δεξιοτήτων είναι εξίσου σημαντική στην πρωτοβάθμια όσο και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση διότι είναι μια αναρχόμενη διαδικασία που όφειλε από την προσχολική ηλικία και διαρκεί σε όλη την περίοδο της ζωής ενός ατόμου.

1 2 3 4 5

Διαφωνώ απόλυτα Συμφωνώ απόλυτα

Ανήκω στον εκπαιδευτικό κλάδο(κατεύθυνση):

Κείμενο σύντομης απάντησης: _____

Εργάζομαι σε:

Δημόσια σχολική μονάδα

Ιδιωτική σχολική μονάδα

Φύλο

Γυναίκα

Άνδρας

Ηλικιακή ομάδα:

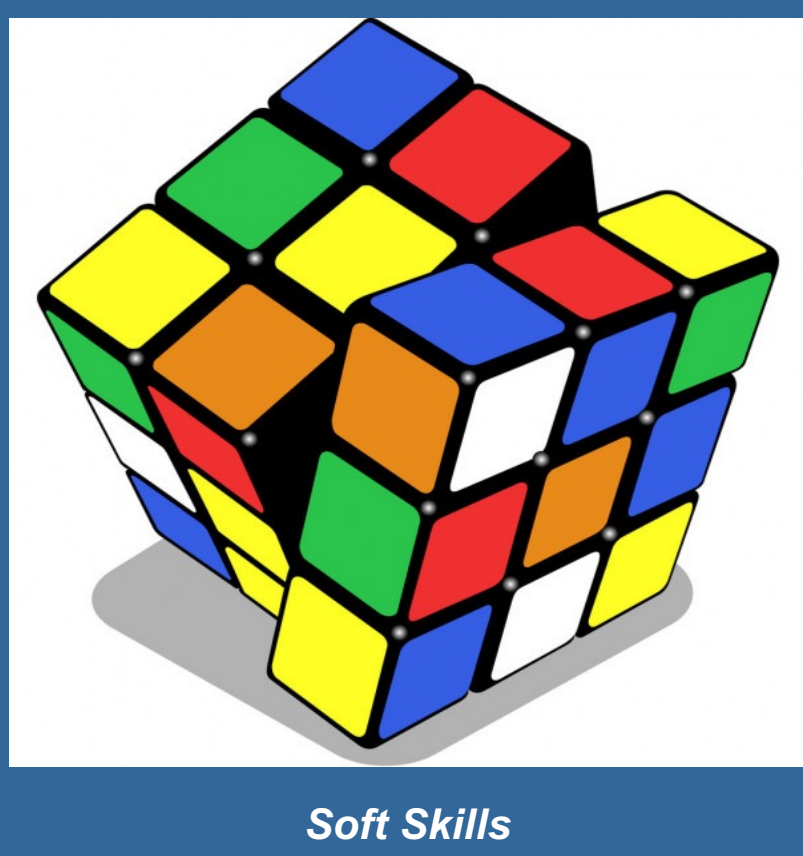
22 έως 35 ετών

36 έως 50 ετών

51 έως 67 ετών

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Ερώτηση_1	98	2.00	5.00	4.4082	.78434
Ερώτηση_2	99	1.00	5.00	4.2424	.92682
Ερώτηση_4	99	2.00	5.00	4.5960	.72730
Ερώτηση_5	99	1.00	5.00	3.5960	.94674
Ερώτηση_6	99	1.00	5.00	3.0808	.89985
Ερώτηση_7	99	1.00	5.00	3.6869	1.10330
Ερώτηση_8	99	1.00	5.00	2.9495	1.08208
Ερώτηση_9	99	2.00	5.00	4.0303	.82628
Ερώτηση_10	99	1.00	5.00	3.6970	1.04447
Ερώτηση_11	99	2.00	5.00	4.2727	.78009
Ερώτηση_12	99	2.00	5.00	4.6667	.63888
Ερώτηση_13	99	1.00	5.00	4.3535	.87264
Ερώτηση_14	99	1.00	5.00	4.6364	.70645
Valid N (listwise)	98				

Πίνακας 1: Περιγραφικά μέτρα

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

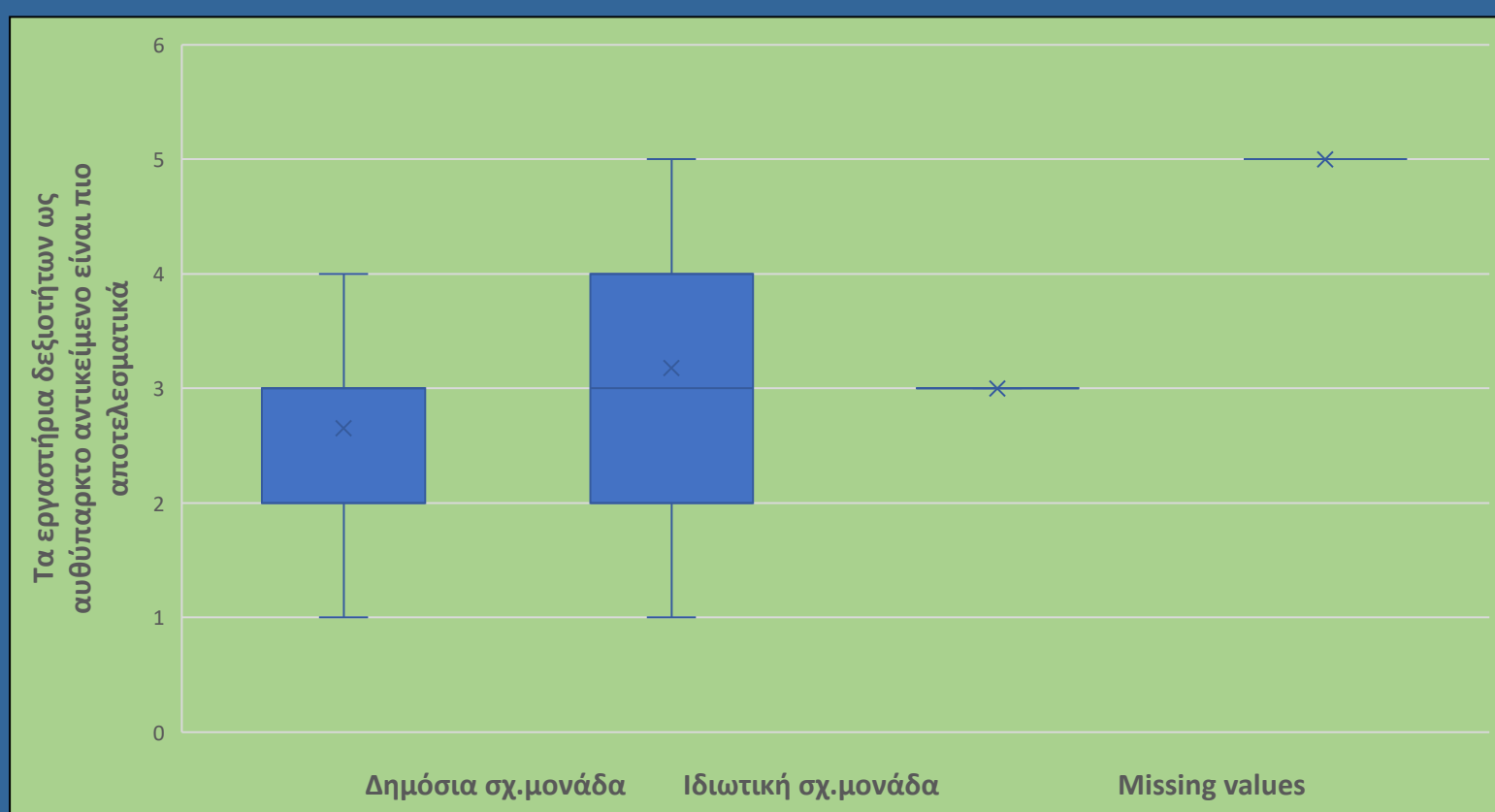
Από το σύνολο των δεδομένων προέκυψε Cronbach's alpha=0,719 το οποίο είναι οριακά αποδεκτό και επιδέχεται βελτίωσης. Παρατηρήθηκε ότι η ερώτηση 3 μέιωνε αρκετά την αξιοπιστία του ερωτηματολογίου και συνεπώς αφαιρέθηκε και δε θα ληφθεί υπόψη. Ως αποτέλεσμα, το Cronbach's alpha ανήλθε στο 0,779 που είναι αρκούντως αποδεκτό.

Από τους 99 συμμετέχοντες στην έρευνα, το 23% ήταν άνδρες και το 77% γυναίκες, το 52% εργάζονταν σε ιδιωτική σχολική μονάδα και το υπόλοιπο 48% σε δημόσια, το 12% ανήκαν στην ηλικιακή ομάδα 22-35 ετών, το 55% στην ομάδα 36-50 ετών και το 33% στην ομάδα 51-67 ετών.

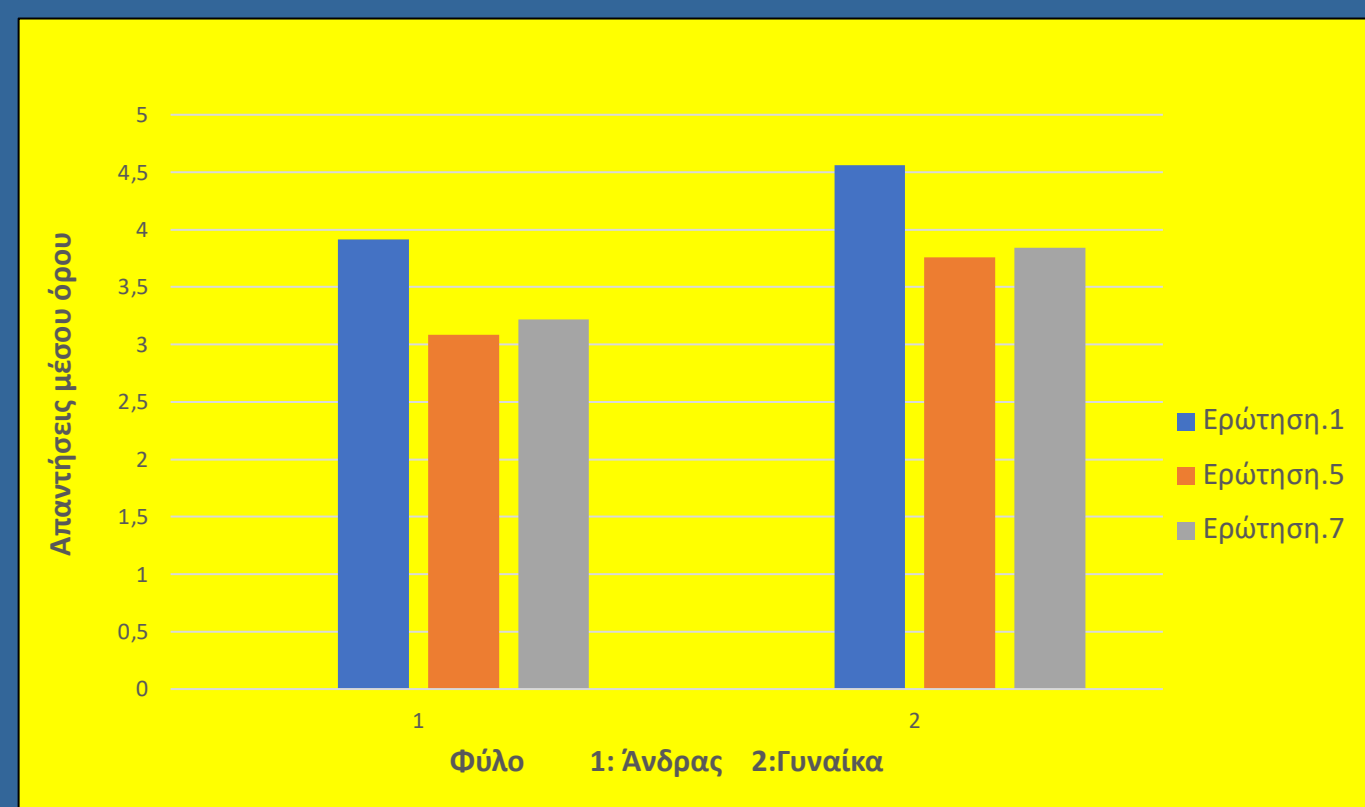
Από τα περιγραφικά μέτρα (μέσες τιμές, τυπικές αποκλίσεις) που απεικονίζονται στον πίνακα 1, παρατηρούμε σε γενικές γραμμές ότι η πλειοψηφία των ερωτηθέντων είναι εξοικειωμένη με την έννοια των ήπιων δεξιοτήτων, αναγνωρίζει τη σημασία τους και τη σημασία της ενσωμάτωσης κατάλληλων τεχνικών κατά τη διδασκαλία άλλων μαθημάτων, αλλά ενώ θεωρεί σημαντική τη διεξαγωγή των εργαστηρίων δεξιοτήτων, η γνώση του ακριβούς περιεχομένου τους δεν ισχύει για όλους τους ερωτηθέντες, ενώ φαίνεται πως η θετική στάση των συναδέλφων και η στήριξη του διευθυντή δεν είναι πάντα δεδομένες.

Με βάση τα δεδομένα των ερωτηματολογίων είναι σκόπιμο να ελεγχθούν κάποιες υποθέσεις, όπως το αν στοιχειοθετούνται διαφορές στα υπό διερεύνηση ζητήματα σε σχέση με μεταβλητές όπως το φύλο, η ηλικιακή ομάδα, ο εκπαιδευτικός κλάδος και το είδος της σχολικής μονάδας (δημόσια-ιδιωτική).

Προς διερεύνηση των υποθέσεων αυτών θα διεξαχθεί το μη παραμετρικό τεστ χ^2 .

Γράφημα 1: Απαντήσεις Δημόσιων VS Ιδιωτικών Εκπ/κών στην Ερώτηση 8

Γράφημα 2: Απαντήσεις ανδρών VS Γυναικών (διαφοροποιήσεις μ.ό.)

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ

Από το τεστ χ^2 που διενεργήθηκε σε σχέση με την παράμετρο του φύλου, προέκυψε ότι σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 5%, υπάρχει διαφοροποίηση στα ζητήματα που τίγονται στις ερωτήσεις 1, 5 και 7. Συγκεκριμένα, οι γυναίκες φαίνονται να γνωρίζουν καλύτερα την έννοια των ήπιων δεξιοτήτων, καθώς και το περιεχόμενο των εργαστηρίων δεξιοτήτων και ενσωματώνουν συχνότερα στη διδασκαλία τους τεχνικές καλλιέργειας ήπιων δεξιοτήτων σε σχέση με τους άνδρες. Στα θέματα που αναφέρονται στις λοιπές ερωτήσεις δεν παρατηρείται σημαντική διαφοροποίηση ανάλογα με το φύλο.

Ομοίως πραγματοποιήθηκαν τεστ χ^2 για να ερευνηθεί αν στοιχειοθετούνται διαφορές ανάλογα με την ηλικία, τη σχολική μονάδα και τον εκπαιδευτικό κλάδο.

Σύμφωνα λοιπόν με τα αποτελέσματα του τεστ, σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 5%, η ηλικία δεν επηρεάζει κανένα από τα ερευνώμενα θέματα.

Επιπλέον, σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 5%, φαίνεται να διαφοροποιούνται οι απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με την σημασία των εργαστηρίων δεξιοτήτων ανάλογα με το αν εργάζονται σε δημόσια ή ιδιωτική σχολική μονάδα. Συγκεκριμένα, οι ιδιωτικοί εκπαιδευτικοί πιστεύουν περισσότερο στην αποτελεσματικότητα των εργαστηρίων δεξιοτήτων απ' ό,τι στην ενσωμάτωση τεχνικών καλλιέργειας ήπιων δεξιοτήτων κατά τη διδασκαλία άλλων αντικειμένων.

Τέλος, εξετάστηκε και η παράμετρος του εκπαιδευτικού κλάδου. Στα ζητήματα που τίγουν οι ερωτήσεις 5 και 7 (αν οι εκπαιδευτικοί ενσωματώνουν τεχνικές καλλιέργειας ήπιων δεξιοτήτων κατά τη διδασκαλία του μαθήματός τους και αν γνωρίζουν επακριβώς τι είναι τα εργαστήρια δεξιοτήτων, αντίστοιχα) παρατηρείται διαφοροποίηση ως προς τον κλάδο σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 5%. Συγκεκριμένα, οι κλάδοι των παιδαγωγικών, των ξένων γλωσσών και των θεωρητικών-ανθρωπιστικών επιστημών χρησιμοποιούν πάντα στη διδασκαλία τους τεχνικές καλλιέργειας ήπιων δεξιοτήτων σε μεγαλύτερο ποσοστό απ' ό,τι οι άλλες ειδικότητες. Και πάλι οι ίδιοι κλάδοι, μαζί με τις ειδικότητες ευκαστικών-μουσικής-φυσικής αγωγής, γνωρίζουν απόλυτα τι σημαίνουν τα εργαστήρια δεξιοτήτων σε μεγαλύτερα ποσοστά σε σχέση με τους λοιπούς κλάδους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

- Dell'Aquila, E., Marocco, D., Ponticorvo, M., Ferdinando, A., Schembri, M., & Miglino, O. (2017). *Educational Games for Soft-Skills Training in Digital Environments New Perspectives*. Switzerland: Springer. doi:10.1007/978-3-319-06311-9.
- Claxton, G., Costa, A., & Kallick, B. (2016, March). *Hard thinking about soft skills. Educational Leadership, 73*(6), σσ. 60-65.
- Fadel, C., & Trilling, B. (2009). *21st Century Skills: Learning for Life in Our Times*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Schonlau, M., Fricker, R.D. Jr., & Elliott, M.N. (2002). *Conducting Research Surveys via E-Mail and the Web*. RAND.